

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๑

พระจริง-พระกาฝาก

พระพุทธเจ้าประทานแก่บรรดาพระสงฆ์สาวกของท่าน ให้ทราบเรื่องงานของทางศาสนา งานทางศาสนากับงานทางโลกต่างกัน เรามาบวชในพระพุทธศาสนา ก็เท่ากับเรามาสมัครงาน ทำงานในทางพระพุทธศาสนา สถานที่ทำงานพระพุทธเจ้าก็ทรงชี้บอกไว้เรียบร้อยแล้ว วิธีการทำงาน หลักวิชาในการทำงาน พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้หมด ไม่มีความบกพร่อง หลักวิชาแห่งการทำงานก็ได้แก่การประทานพระโอวาทแขนงต่าง ๆ เพื่อให้รู้วิธีการของการกระทำของตน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นภาคปฏิบัติอยู่ในขณะที่สดับฟังพระโอวาทของพระพุทธเจ้า

การฟังธรรมจากพระโอษฐ์ของพระองค์นั้น เป็นการถ่ายทอดออกมาจากโรงงานที่บริสุทธิ์ ได้แก่พระองค์ท่านเป็นพระพุทธเจ้าแล้วด้วยความบริสุทธิ์ และถ่ายทอดออกมาจากความบริสุทธิ์ จึงเป็นธรรมที่ถูกต้องแม่นยำ เรียกว่าสาวกชาตธรรม พระองค์ตรัสเอง ตรัสไว้ชอบทุกแง่ทุกมุมในหลักวิชาวิธีการปฏิบัติอะไรทรงสั่งสอนไว้หมด ผู้เข้ามาสมัครงานก็ได้ปฏิญาณตนเพื่อจะทำงาน ถืออะไรเป็นหลัก ขึ้นเบื้องต้นก็พุทธ ธรรม สังฆ สรรณี คจฺจามิ ก่อนบรรพชาอุปสมบท พอได้ปฏิญาณตนต่อพระสงฆ์เป็นที่เรียบร้อยแล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม ในกาลทรงอนุญาตครั้งสุดท้าย แล้วพระอุปัชฌายะ หมายถึงพระพุทธเจ้าที่เป็นองค์ประธานก่อน ว่าประทานพระโอวาทหลักวิชาอันสำคัญให้แก่บรรดาผู้มาสมัครงานด้วยความเป็นภิกษุนี้ได้อย่างไรบ้าง

เบื้องต้นท่านสอนย่อ ๆ ไว้ก่อนว่า เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้เรียกว่าอนุโลม ตโจ ทันตา นขา โลมา เกสา นี้เรียกว่าปฏิโลม คือถอยกลับ ย้อนหน้าย้อนหลัง ทำไมท่านจึงสอนอย่างนั้น นี่ละเรื่องของงาน ท่านสอนเรื่องงานให้ทำอย่างไร สถานที่ทำงานภายในตัวเอง เรียกว่างานในครอบครัว ก็ได้แก่การพิจารณา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นต้น จนกระทั่งถึงอาการ ๓๒ นี้เรียกว่างานในครอบครัว งานในบ้าน ที่นี้งานนอกบ้านท่านก็ทรงสั่งสอนว่า รุกขมูลเสนาสน์ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา ตตฺถ เต ยาวซีวี อฺสุสาโท กรณียะ. บรรพชาอุปสมบทแล้วให้หาอยู่ตามรุกขมูลร่มไม้ ชายป่าชายเขา ตามถ้ำ เขื่อนผา ซอกห้วย ที่ไหนก็ได้แต่ขอให้เป็นที่สงบวิเวกในการประกอบงานของตน ซึ่งมีอยู่กับตัว ดังที่ท่านประทานไว้แล้วว่า เกสา โลมา เป็นต้น นี่เป็นงาน ไปที่ไหนต้อง

ทำงานชิ้นนี้ แต่ไม่ใช่งานเล็กน้อยพอที่จะทำด้วยความประมาทพรวดพราดสะเพร่าได้ง่าย ต้องทำอย่างจริงจัง

พระองค์ท่านสอนทั้งสถานที่ทำงานว่าที่ใดเป็นที่เหมาะ และงานของพระก็คืองานเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา นี่เป็นงานของพระแท้ เป็นงานสมกับความแสวงหาความสุขจริงๆ งานนี้เป็นงานเพื่อความสุข คืองานรื้อถอนทุกข์ที่เป็นสาเหตุมาจากสมุทัยคือความลุ่มหลง เพื่อให้เป็นความรู้ความฉลาดขึ้นมาด้วยมรรค ได้แก่ สติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร เป็นเครื่องประกอบกระทำและแก้ไข

ให้ทุกๆ ท่านทราบไว้ว่า งานอันใดเป็นงานอันแท้จริงของพระ งานเหล่านั้นไม่ใช่เป็นงานอันแท้จริงของพระ หากเป็นความจำเป็นเพราะโลกนี้เป็นโลกที่จะต้องทำงานทั้งภายนอกภายใน แต่ไม่ให้ถือเป็นความจำเป็นสำหรับพระว่างานนั้นเป็นงานสำคัญจนลืมเนื้อลืมตัวไปด้วยงานนั้นๆ ที่นอกไปจากงานอันจำเป็น ได้แก่งานกรรมฐาน งานนี้เมื่อทำสำเร็จแล้วมีความสุขอย่างไพบูลย์ พระพุทธเจ้าก็ทรงทำงานนี้สำเร็จ โดยเจริญอานาปานสติที่เรื่องของกาย ตามพระจริตของพระองค์ที่ถูกต้องในทางนั้น จากนั้นมาก็สอนกรรมฐานถึง ๔๐ อย่าง เพื่อจริตนิสัยของแต่ละราย ๆ ฉะนั้นจึงให้ทราบว่างานจำเป็นของพระนั้นคืองานอะไร อย่าลืมตัวอย่าลืมงาน ถ้าลืมตัวแล้วก็ลืมงาน

ทำไมท่านจึงสอนให้พิจารณาร่างกาย ร่างกายนี้เป็นจุดแรกแห่งความกังวล แห่งความรับผิดชอบ แห่งความยึดถือ ยึดถือสมบัติเงินทองข้าวของต่างๆ นั้นยังเป็นภายนอกกาย กายนี้ยึดถือจนถึงกับว่าเป็นตนไปเลย เป็นเราเป็นของเราไปหมดทั้งร่าง โดยไม่ได้คิดว่าใจเป็นอย่างหนึ่ง กายเป็นอย่างหนึ่ง ซึ่งพอที่จะแยกแยะกันได้เลย นี่สามัญชนเราทั่ว ๆ ไปเป็นอย่างนั้น ว่าร่างกายทุกส่วนนี้เป็นเรา เพราะฉะนั้นจึงต้องสอนลงตรงนี้ ที่ยึดมั่นถือมั่นเป็นรากเป็นแก่นสำคัญของกิเลสตัณหาวิชชา ท่านจึงสอนที่นี้ให้รู้ที่นี้

การสอนอนุโลมปฏิโลมก็เพราะต้องการให้พิจารณาซ้ำๆ ซากๆ ด้วยความจดจ่อต่อเนื่องกันเป็นลำดับเพื่อเข้าใจชัด เมื่อเข้าใจชัดก็ค่อยเบาลงไปโดยลำดับ อุปาทานค่อยเบาลงไป รู้ได้เห็นได้อย่างชัดเจน อุปาทานที่ยึดมั่นถือมั่นในส่วนร่างกายนี้ก็หมด

ครั้งพุทธกาลท่านสอนจริงจัง พระก็จริงจังทั้งนั้น ไม่มีพระกาฝากแบบสมัยทุกวันนี้ ทุกวันนี้มีแต่กาฝากนะ แอบอยู่กับศาสนานั้นแหละ บวชเข้ามาเพื่อจะละความโลภ เลยกลายเป็นเรื่องสั่งสมความโลภขึ้นในวงศาสนา ตรงกันข้ามมันกลายเป็นข้าศึกต่อศาสนธรรมไป เมื่อเป็นเช่นนั้นจะไม่เรียกว่าเข้ามาทำลายศาสนธรรมได้อย่างไร โกรธก็โกรธง่าย ท่านสอนให้ละความโลภ ความโกรธ ความหลง แล้วพระรู้สึกจะสั่งสมอันนี้

มากอย่างลึกลับ แล้วก็เข้าศึกษาต่อศาสนาอยู่นั้นแล นอกจากเป็นข้าศึกต่อเพศของตนแล้วยังเป็นข้าศึกต่อศาสนาอีกด้วย โดยที่เจ้าตัวจะสนใจหรือไม่สนใจไม่รู้ แต่ความจริงเป็นอย่างนั้น

สอนไม่ให้โลก ใหละ ๆ แล้วยิ่งสั่งสมขึ้นมา ก็โลกชิมันถึงสั่งสม โกรธก็ใครว่าไม่ได้พระ ทิฐิสูงก็คือพระ ถ้าไม่ใช่พระตั้งใจปฏิบัติชำระจิตใจของตนเป็นอย่างนั้น แต่จะต้องไม่ได้ ทิฐิพระสูงจรดฟ้านูน ถ้าพระมุ่งต่ออรรถต่อธรรมแล้วได้ทั้งนั้น ใครจะตำหนิก็ได้ ใครจะชมก็ได้ ท่านจะเล็งถึงหลักเหตุผล จะให้อภัยเสมอด้วย เหมือนธรรมพระพุทธเจ้าสอนไว้อย่างนั้นจริง ๆ นี้เรียกว่าเดินตามหลักธรรม

เดี๋ยวนี้ไม่เป็นอย่างนั้นนะ กลายเป็นกาฝากไปหมดแล้ว อาศัยศาสนาทำตัวเป็นกาฝาก สร้างเนื้อสร้างตัวเป็นเทวดาที่อยู่ในศาสนานั้น การสร้างก็ไม่สร้างตามหลักธรรม กิริยาอาการทุกสิ่งทุกอย่างความรู้ความเห็นไม่ได้เป็นไปตามหลักธรรม นี้เรียกว่าสร้างเนื้อสร้างตัวในทางที่ผิดอยู่ในวงศาสนา ก็เช่นเดียวกับกาฝาก มันอาศัยต้นไม้ที่มันเกาะอยู่นั้นเป็นอาหารและเป็นดอกเป็นใบเป็นผลของมันเอง แล้วก็ดูดต้นไม้ต้นนั้นจนตาย นี่จะทำศาสนาให้เศร้าหมองให้เสียหายล่มจมไปได้ เพราะความเป็นกาฝากของพุทธบริษัท เฉพาะอย่างยิ่งของพระ เราจงคำนึงเสมอเรื่องเหล่านี้

หาอะไรก็ต้องเจออันนั้นจะว่าไง เพราะอยู่กับคำว่าหา แสวงหาอะไรก็เห็นอันนั้นมีอันนั้น เพราะสิ่งเหล่านี้มีอยู่ในโลก เสาะคิดไปเรื่องความโลภมันก็เกิดความโลภขึ้นมา คิดไปทางให้โกรธก็เกิดความโกรธขึ้นมา คิดไปทางให้หลงก็หลงขึ้นมา ผลก็คือความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น เมื่อคิดละความโลภทำไมจะละไม่ได้ ละความโกรธ ละความหลง เป็นความคิดชอบ สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ทำไมจะละไม่ได้ พระพุทธเจ้าทรงละมาแล้ว สาวกทั้งหลายละมาแล้ว ด้วยอำนาจแห่งธรรมนี้ทั้งนั้น ทำไมพวกเราปฏิบัติจึงไม่ได้ผล ไม่มีปรากฏผลขึ้นมาบ้างมีหรือ ถ้าความรู้ความเห็นความประพฤติป็นเกลียวกับหลักธรรมแล้วก็มีแต่เรื่องกิเลสเท่านั้นเอง ทั้งเป็นเหตุเป็นผลของมันขึ้นมาภายในกายวาจาใจของเราผู้ปฏิบัติ

ถ้าปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าจริง ๆ แล้วมรรคผลนิพพานจะอยู่ที่ไหน เคยได้ยินไหมว่ามรรคผลนิพพานอยู่ต้นไม้ต้นนั้น อยู่ในเขาลูกนี้ หรืออยู่ในน้ำ อยู่ในก้อนบ่อ หรืออยู่ในท้องมหาสมุทร ดินฟ้าอากาศ ไม่มี เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่ใช่ผู้ที่จะทรงความดีความชั่ว ทรงความสุขความทุกข์ไว้ได้เหมือนสัตว์เหมือนมนุษย์เรา เฉพาะอย่างยิ่งสัตว์มนุษย์ที่รู้ทุกสิ่งทุกอย่าง สัจธรรมมีอยู่ที่นี้ สัจธรรมคืออะไร ทุกข์ แน่ ก็อยู่ที่กายที่ใจของพวกเรานี้ สมุทัยความคิดในทางที่ผิดอันเป็นการสั่งสมกิเลสขึ้นมา

เรียกว่าความคิดในแง่กิเลส ก็มีอยู่ที่นี้ นิโรธคือความดับทุกข์ด้วยอำนาจของมรรคมี
สัมมาทิฐิเป็นต้น สัมมาสมาธิเป็นที่สุดก็อยู่ที่นี้ไม่ได้อยู่ที่อื่นใด

แต่การเสาะแสวงหาที่เหมาะสมสำหรับประกอบความพากเพียร นี่เป็นความ
ถูกต้องดีงาม แต่จะไปที่ไหนก็ไม่ให้สัมมาสมาธิที่ตนทำว่าทำลงที่จุดใด จึงเรียกว่ากรรมฐาน
กรรมะ แปลว่า การกระทำ ฐานะ ให้ทำลงที่นี้ นี่ละฐานที่ตั้งแห่งการงานด้วยความชอบ
ธรรมของพระผู้ต้องการความหลุดพ้นจากทุกข์ ให้พึงทำลงที่จุดนี้ นี่เป็นฐานเป็นที่ตั้ง
อันเหมาะสมแล้ว กาย เวทนา จิต ธรรม สติปัฏฐาน เนะฟังชย กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน
เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฌมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน อยู่ที่นี้
ไม่ได้อยู่ที่ไหน

เพื่อจะแก้ความโง่ของเรานั้นแหละ ความโง่อยู่ในหัวใจ กิเลสฉลาดแต่ทำให้
โง่ ไม่ใช่กิเลสมันโง่นะ โง่อะไรมันอยู่บนหัวใจสัตว์โลกทั่วโลกธาตุอันนี้ กิเลสมันโง่มันจะ
อยู่บนหัวใจคนหรือ มันละกิเลสมันฉลาดแต่มันทำให้โง่ พุดง่าย ๆ เป็นอย่างนั้น
เหมือนกับคนฉลาดเอารัดเอาเปรียบคนโง่นั้นเอง กิเลสมันฉลาดมันเอารัดเอาเปรียบ
เราตลอดเวลา จะเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนามันหาอุบายกระชิบกระชาบให้เกิดความ
ท้อถอยอ่อนแอ กระตุกแข็ง ๆ ก็อ่อนไปเหมือนเนื้อเหมือนหนัง มันละความกระชิบ
กระชาบความกล่อมของกิเลสมันกล่อมได้อย่างสนิท เพราะเคยกล่อมโลกมานาน

โลกใครจะว่าฉลาด เมื่ออยู่ที่อำนาจของกิเลสแล้วโง่กันทั้งนั้นตามส่วน
นอกจากผู้เหนือกิเลสไปแล้วนั้นเรียกว่าผู้ฉลาด ถึงไม่ฉลาดทำงานการอย่างอื่นก็ตาม
แต่ฉลาดถอนตนออกเป็นอิสระได้จากอำนาจกิเลสที่เคยกดขี่มานาน แล้วก็ไต่บรมสุขมา
ครองหัวใจตั้งพระพุทเจ้าและสาวกท่าน นั่นท่านฉลาดจริง นั่นที่เรียกว่าจอมปราชญ์ก็
จอมปราชญ์อย่างนั้นละ

ธรรมเหล่านี้ออกมาจากจอมปราชญ์ สอนพวกเราให้ฉลาดทำไมถึงโง่ละ
พยายาม เราไม่แก่เราเราไม่ถดถอนเราจะให้ใครถดถอน ศาสนาเป็นของทุกคน
พระพุทเจ้าประทานไว้แล้ว ใครอยากเข้ามาประพฤติปฏิบัติให้เป็นความสุขความเจริญ
แก่ตนก็น้อมเข้ามาสู่ตน ศาสนธรรมก็เป็นสมบัติของผู้นั้น ตลอดถึงผลที่เกิดขึ้นจากการ
ประพฤติปฏิบัติก็เป็นสมบัติของตน พระองค์ไม่ได้มาแบ่งปันปันส่วนเอาจากพวกเรา
แม้แต่น้อย สมบูรณ์เต็มที่แล้วมาสอนพวกเราให้เข้าใจ หากดำเนินตามมัชฌิมาปฏิปทา
นี้ไม่สงสัยเรื่องมรรคผลนิพพาน เพราะไม่อยู่ในสถานที่ใด

สิ่งที่กีดกันมรรคผลนิพพานก็คือเรื่องของทุกข์กับสมุทัย อันเป็นสังขารมฝ่าย
ผูกมัด สิ่งที่จะบุกเบิกทางให้เดินโล่งไปเพื่อถึงมรรคผลนิพพานก็คือมรรค มรรค
ได้แก่อะไร สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ องค์ปัญญาคือความฉลาด เป็นผู้นำหน้าที่การ

งานทั้งหลาย จะเป็นทางวาจา กาย ความประพฤติ ตลอดถึงความคิดอ่านอะไรก็ตามต้องมี ปัญญา มีสติเป็นเครื่องปกครองหรือควบคุมอยู่เสมอ

สัมமாகัมมันตะของพระก็คือการเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา นี้เรียกว่า สัมமாகัมมันตะ การงานชอบ ชอบยิ่ง ชอบเพื่อถอดถอนกิเลสอาสวะ งานของพระมีแต่ งานถอดถอนสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อใจออกทั้งนั้น ไม่ได้มีงานใดแง่ใดแห่งธรรมที่สอนและ ให้ทำเพื่อการสั่งสมกิเลส ในมรรค ๘ นี้ มีแต่สอนเพื่อถอดเพื่อถอนทั้งนั้น สัมมาสังกัปป ไป ดำริ แน่เพียงดำริก็ให้ชอบ ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ดำริเพื่อจะออกจากเครื่อง ผูกพัน

สัมมาวาจา ก็กล่าวชอบ หลักของการกล่าวชอบก็มี ๑๐ ประการ ท่านเรียกว่า *สัลเลขธรรม* แปลว่า การพูดปรารภถึงเรื่องการขัดเกลากิเลส หรือการแก้ไขถอดถอน กิเลส ก็มี *อัปปิจจตา* ขึ้นต้น ให้เป็นผู้มักน้อย *สันโดษ* รองลงมา ให้ยินดีตามสิ่งที่เกิดที่มี ขึ้น จตุปัจจัยไทยทานมากน้อยเกิดขึ้น ยินดีเท่าที่มีเท่านั้น ส่วน อัปปิจจตา นั้นมักน้อย แม้จะมีมากเพียงไรก็เอาแค่น้อย ๆ เท่านั้นเอง เหมือนกับนกซึ่งมีแต่ปีกกับหางเท่านั้น ไปกินผลไม้ที่ไหนอิ่มท้องแล้วไป ไม่ได้หาบได้หามไป ไปแต่ตัว สัมமாகัมมันตะ เดิน จงกรมนั่งสมาธิภาวนา การงานชอบ ชอบในที่อะไรบ้างนั้นก็

สัมมาวาจา กล่าวชอบก็ตั้งที่อธิบายเมื่อสักครู่นี้ อัปปิจจตา *สันโดษ* *อสังสัคคณิกิภา* ไม่คลุกคลีกับหมู่กับคณะกับใครต่อใครจนเกินเหตุเกินผล เฉพาะอย่างยิ่งไม่ คลุกคลี มีความสงัด มีตนเป็นคนคนเดียว เอกโกวิ มีตนเท่านั้นท่านว่า *วิเวกตา* ชอบ สงัดวิเวก สถานที่ใดเป็นที่สงัดให้ไปเสาะแสวงในสถานที่นั้น *วิริยารัมภา* ความเพียรให้ สืบต่อเนื่องกันอยู่เสมอ สติจะได้มีกำลังแล้วจิตจะได้มีความสงบ ไม่ถูกกิเลสความ พุ้งชานรำคาญเหยียบย่ำทำลายเสียทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน จึงต้องอาศัยอันนี้ *วิริยา รัมภา ศील* พูดถึงเรื่องศีล ให้ระมัดระวังความเคลื่อนไหวของตน อย่าให้ได้ตำหนิตนได้ *สมาธิ* ทำจิตใจให้มีความสงบร่มเย็นจนเป็นฐานของจิต คือความแน่นหนามั่นคงขึ้นมา ภายในตัว *ปัญญา* พยายามคิดอ่านไตร่ตรองทุกสิ่งทุกอย่างที่มาเกี่ยวข้องกับตน *วิมุตติ* คือความหลุดพ้น *วิมุตติญาณทัสสนะ* ความรู้แจ้งชัดในความหลุดพ้นของตน

นี่สัลเลขธรรม ๑๐ ประการ ที่เรียกว่าหลักของการพูด สัมมาวาจา กล่าวชอบ อย่างนี้ ไม่ได้มีกล่าวถึงเรื่องการบ้านการเมือง การได้การเสีย การอะไรดังโลกสงสาร เรื่องของพระไม่เกี่ยว นี่เป็นงานของพระ เรียกว่าพูดชอบอย่างนี้

สัมมาอาชีโว เลี้ยงชีพชอบ ส่วนภายนอกก็ได้แก่ *ปณฺฑิตยาโลปโกชน* ไปเที่ยว บิณฑบาตด้วยกำลังปลีแข้งของตนมาเลี้ยงชีพ นี่คือนานอันชอบของพระส่วนร่างกาย ที่ นี้ส่วนจิตใจ อย่างนำอารมณ์ที่เป็นภัยต่อจิตใจเข้ามาจะเป็นพิษต่อใจ ให้นำธรรมคือ

สติปัญญาซึ่งเป็นธรรมหล่อเลี้ยงจิตใจให้มีความชุ่มเย็น มีความสงบ มีความใสสว่าง กระฉ่างแจ่ม ด้วยอำนาจแห่งธรรมคือสติปัญญา มีความเพียรเป็นเครื่องหนุนหลังหล่อเลี้ยงอยู่เสมอ นี้เรียกว่าเลี้ยงชีพชอบ เลี้ยงชีพชอบภายใน แยกออกอย่างนั้นซิ

การปฏิบัติต้องมีแยกมีแยะ เราจะไปหน้าเดียวไม่ได้ มีดเล่มหนึ่งมีทั้งสันทั้งคม ทั้งข้างทั้งปลายทั้งด้ามใช้ได้ทั้งนั้นผู้ฉลาด สติปัญญาพลิกแพลงได้ทุกแง่มุมที่จะทำประโยชน์ให้แก่ตนในทางความเพียร เอาแฉ่งไหนพลิกไปซิ อย่างสัมมาอาชีวะตะกั๊วนี้ เลี้ยงชีพชอบมีแต่จะไปบิณฑบาตมากิน เลี้ยงชีพชอบ นี้จิตมั่นแสวงหาอารมณ์อยู่ตลอดเวลา กวฬิงการาหาร ไปบิณฑบาตมาฉัน มโนสัญเจตนาหาร ได้แก่ความคิดความปรุงต่าง ๆ ระวังความคิดที่เป็นภัยจะเข้ามาทำลายจิตใจ ให้เป็นความคิดเป็นธรรมที่จะเข้ามาหล่อเลี้ยงจิตใจให้มีความชุ่มเย็นยิ้มแย้มแจ่มใส

สัมมาวายามะ เพียรชอบ เพียรในที่ใด ก็บอกแล้วตะกั๊ว เอาที่ตรงตัวเลย ก็เพียรในสติปัญญา ๔ นี้ ภาย เวทนา จิต ธรรม ก็อยู่กับเรา หรือเพียรละอกุศลอะไร ๆ ท่านก็ว่าแล้ว

สัมมาสติ ตั้งสติไว้ชอบ ชอบคือตั้งไว้กับตัว จนกลายเป็นสัมปชัญญะความรู้ตัวขึ้นมา สติเมื่อมีความสืบทอดกันอยู่โดยสม่ำเสมอก็กลายเป็นสัมปชัญญะขึ้นมาได้ ความระลึกแล้วระลึกเล่า ระลึกอยู่เรื่อย ๆ จนกลายเป็นสติสืบทอดเนื่องกันไปก็เป็นสัมปชัญญะ

สัมมาสมาธิ จิตรวมสงบ พักสงบได้จริง ๆ จิตที่เคยฟุ้งซ่านเมื่อรวมลงเป็นความสงบอยู่ในตัวแล้วเรียกว่าสัมมาสมาธิ สมาธิที่ออกรู้นั้นรู้นี้ไปแดนฟ้าแดนสวรรค์ นรกอเวจีที่ไหนนั้นไม่ได้ชอบ มันต้องมีนิมิตสมาธิท่านถึงได้บอกว่าสัมมาสมาธิ มันเป็นคู่กัน นี้ละมรรค ๘ ท่านสอนไว้อย่างนี้ สอนลงที่ใจเราไม่สอนที่ไหน

พากันตั้งใจปฏิบัติ เอาให้มันจริงมันจังซิ ธรรมเป็นของจริงทำไมเรามาทำเล่นได้ นับเอาวันเอาคืนเอาปีเอาเดือนมาเป็นมรรคผลนิพพานไม่ได้ โลกนี้มีมืดกับแจ่มมาตลอดกาล ถ้าเป็นมรรคผลนิพพานด้วยกาลด้วยสถานที่แล้ว โลกนี้จะพ้นไปหมดนะแต่ไม่เป็นเช่นนั้น อยู่กับความพากเพียร อยู่กับงานของเราต่างหาก ไม่ได้อยู่กับปีกับเดือนกับวันกับคืนอะไร พอเราจะไปนับเข้ามาบวกเป็นมรรคผลนิพพาน เราบวชมาเท่านั้นปีเท่านั้นปี เราเดินจงกรมได้เท่านั้นนาทีได้เท่านั้นชั่วโมงแต่ผลไม่ปรากฏ ทำไมจึงไม่ปรากฏ สิ่งที่จะให้ไม่ปรากฏก็คือสติเปลว ถ้าสติอยู่ดี ๆ อยู่แล้วนั้นละปรากฏ ปรากฏยังไง ปรากฏไม่เปลวความรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา ถึงจิตจะไม่สงบก็ไม่วอกแวกคลอนแคลนไปไหน เป็นความรู้สึกตัวอยู่ในตัว นี่ก็เป็นผลอันหนึ่ง เป็นภาคพื้นที่จะให้เป็นผลอันใหญ่โตขึ้นมา ต้องเป็นมาจากนี้ก่อน เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนให้รักษาสติให้ดี รักษาใจด้วยสติให้ดี

ปัญญาก็ให้พิจารณา ท่านว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีอยู่ที่ไหน เต็มอยู่ในกาย และใจของเราเพื่อจะเปิดทางที่คำว่า อตตตา มันปิดตาของเราไว้จนมืดมิดบอดไปหมด อะไร ๆ ก็ว่าเป็นตน อะไร ๆ ก็ว่าเป็นเราเป็นของเราไปหมด มันปิดตาเสียตะวันออกก็ไม่เห็น เพราะถูกคำว่า อตตตา ความสำคัญว่าตนมาปิดบังเสียหมด ท่านจึงแยก ออกด้วย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ให้เห็นชัด พิจารณานี้ไม่เที่ยง อันนี้เป็นทุกข์ อันนี้เป็นอนัตตา ถือเป็นตัวเป็นตนได้ที่ไหน แยกออกท่านบอกอย่างนั้น เพื่อจะได้เบิกทาง ให้จิตใจได้รู้ได้เห็นเข้าใจในธรรมทั้งหลาย ใจก็สบาย สัมมาสมาธิดังที่กล่าวมานี้

ปัญญาเบื้องต้นก็ล้มลูกคลุกคลานเป็นธรรมดา แต่เมื่อฝึกหัดก็เร็วเข้า ๆ ติดต่อกันสืบเนื่องกันไปโดยลำดับจนกลายเป็นอัตโนมัติไปได้ ถ้าลงสติปัญญาเป็นอัตโนมัติแล้ว ก็เลสจะหลบซ่อนอยู่ไหนก็เถอะ ไม่พ้นวิสัยของสติปัญญาไปได้เลย ละเอียดแค่นี้ก็ ตามกันทันได้หมด นั่นละเราจะรู้เรื่องของจิตรู้เรื่องของธาตุของชั้นธัวอะไรเป็นอะไร อย่างชัดแจ้ง หรือหายสงสัยในเวลาปัญหาออกเดินนั้นแหละ ชั้นสมาธิก็พอทราบได้ว่า ความสงบ นี่เป็นจุดแห่งความสงบคือจิต จิตสงบ อันนี้เป็นส่วนร่างกายก็พอทราบแต่ไม่ ชัด หากพอจับเงื่อนได้ แต่พอถึงชั้นปัญญาแยกแยะออกทุกแง่ทุกมุมเห็นประจักษ์แล้ว หายสงสัยไปโดยลำดับ

รูปก็สักแต่ว่ารูป เวลาพิจารณาเข้าจริง ๆ รูปก็หมายถึงกายของเราทั้งท่อนี้ละ ทั้งก้อน-ก้อนร่างกายนี้ ดูแล้วก็สักแต่ว่าเท่านั้น

เวทนาเกิดขึ้น สุขเกิดขึ้นก็ดับไป ทุกข์เกิดขึ้นดับไป เฉย ๆ เกิดขึ้นดับไป ทั้งทาง ส่วนร่างกายและจิตใจ เพราะเวทนาทั้งสามเกิดได้ทั้งร่างกายและจิตใจ มีแต่เรื่องเกิด เรื่องดับของมันเท่านั้น แล้วจะถือว่าเป็นของเราได้อย่างไร

สัญญา ความจำ ไปเอาความจำมาเป็นตัวเป็นตนที่ไหนได้ จำแล้วก็ลืม ลืมแล้วก็ จำ จำแล้วก็ลืมอยู่อย่างนั้น ตั้งแต่วันเกิดมาจนกระทั่งปานนี้ต้องเดินแบบนี้ แบบจำแล้ว ลืม ลืมแล้วจำกันอยู่อย่างนี้

สังขาร ความคิดความปรุง อยู่เฉย ๆ ได้เมื่อไรใจ เรากำหนดดูด้วยความมีสติขี มันจะผลัดดันออกมาให้เราคิด มีลักษณะอะไรแปลก ๆ ให้เราคิด เพราะตอนนั้นถูกปิด ไว้มันออกมาไม่ได้ ปิดไว้ด้วยสติ มันจะเป็นลักษณะผลัดดันออกมาให้เรา รู้ พอมันแยบ สติก็ทันแล้วไม่ให้มันปรุง ความปรุงนี้แหละเป็นตัวก่อเหตุอันสำคัญ สังขาร ๆ ก็ทราบ แล้วว่าเป็นความปรุงไม่ใช่จิต

วิญญาน ก็คือความรับทราบในเวลาสิ่งภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับอายตนะ ภายใน เช่น รูปมาเกี่ยวข้องกับตา เสียงเกี่ยวข้องกับหู มันก็มีความรู้ในขณะที่สิ่งนั้นมา สัมผัส และดับไปในขณะที่สิ่งสัมผัสนั้นผ่านไป ความรู้อันนี้ปรากฏตัวขึ้นมาในขณะที่

สัมผัสเท่านั้นเกิดดับ ๆ เช่นเดียวกัน ท่านจึงเรียกว่า อนิจจัง ทุกขัง อนตตา จิตจริง ๆ ไม่ดับ รู้้อยู่ตามธรรมชาติของตน มีอะไรมาสัมผัสก็รู้้อยู่อย่างนั้น นี่คือจิต

แต่จิตเมื่อยังมีอะไรแทรกอยู่นั้นก็ยังเป็นไตรลักษณ์อยู่เหมือนกัน รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นไตรลักษณ์แล้ว ใจก็ยังต้องเป็นไตรลักษณ์เพราะมีส่วนสมมุติอยู่ภายในคือกิเลสอันละเอียดแทรกอยู่ในจิตใจ ท่านจึงต้องสอนให้พิจารณาจนกระทั่งถึงใจ เพียงในขั้นนี้เราก็ตราบชัดแล้วว่าขั้นนี้ทั้งห้าเป็นอันหนึ่งต่างหากจากใจ รู้ได้อย่างชัด ๆ มันถึงขั้น ๙๙% ความเข้าใจเรื่องธาตุเรื่องขั้นนี้กับใจว่าต่างกันอย่างไรบ้าง พอแยกแยะอวิชชาซึ่งมันกลมกลืนกันกับใจออกได้แล้วด้วยปัญญาอัตโนมัติ ที่นี้ก็กระจำงเลยร้อยเปอร์เซ็นต์ หหมด นี่คือกองสมมุติรู้แล้ว

กองสมมุติก็คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่ก็คือกองสมมุติ จิตที่หลุดพ้นแล้วจากความสมมุติ จากความยึดมั่นถือมั่นในขั้นนี้และในสิ่งทั้งปวงนี่คือวิมุตตินั้นที่นี้ อ้อ ความหลุดพ้นหลุดที่ตรงนี้เองไม่ได้หลุดที่ไหน หลุดที่มันผูกพันกันอยู่นี่เอง แก้วความผูกพันออกได้แล้วก็หมดเป็นอิสระภายในจิตใจ นี่ละร้อยเปอร์เซ็นต์ที่นี้ เอ้า ร่างกายจะเจ็บจะปวดจะไข้จะเป็นอะไร รู้กันอยู่ตามหลักธรรมชาติของมัน แต่ไม่ทำจิตใจให้กระเพื่อมขุ่นมัวเพราะทุกขเวทนาเล็กน้อยที่เกิดขึ้นภายในขั้นนี้ เนื่องจากจิตนั้นหมดแล้วซึ่งเวทนาทั้งหลาย

บรรดาพระชีณาสพเมื่อบรรลุถึงธรรมขั้นสูงสุดแล้วไม่มีเวทนาทางใจ เอ้า ใครจะว่ามีก็ว่าซิ เวทนาทางใจมีมายังไง ใจนั้นเป็นวิมุตติแล้ว สมมุติคือสุข ทุกข์ เฉย ๆ จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับได้ยังไง ประม สุข นั้นหมายถึงสุขในหลักธรรมชาติของจิตที่บริสุทธิ์ต่างหาก ไม่ได้เป็นสุขเวทนา สุขเวทนา ทุกขเวทนา อุปกขาเวทนานี้มีอยู่ภายในกายเท่านั้น เช่น อยู่เฉย ๆ ไม่สุขไม่ทุกข์ท่านเรียกว่าอุปกขาเวทนา มีความทุกข์กายก็เรียกว่าทุกขเวทนา มีความสุขกายก็เรียกว่าสุขเวทนา มีเท่านี้ เวทนาทั้งสามอยู่กับธาตุนี้เท่านั้น อยู่กับรูปกาย ไม่มีทางที่จะเข้าไปแทรกใจได้

เอ้า การเจ็บไข้ได้ป่วยทุกข์ทรมานมากเพียงไรก็ทราบได้อย่างชัดเจน ว่าร่างกายนี้เพียบเต็มที แต่ไม่มีคำว่าจิตนี้เพียบเต็มที เพราะจิตได้พ้นแล้วจากความกดถ่วง ความเกี่ยวข้องในสมมุติคือส่วนร่างกาย เป็นแต่เพียงว่ารับผิดชอบกันอยู่เท่านั้นเอง โดยไม่ต้องยึดมั่นถือมั่นเพราะรู้ตามความจริง รับผิดชอบก็รับผิดชอบตามความจริงไปธรรมดา ไม่ได้รับผิดชอบด้วยอุปาทานยึดมั่นถือมั่น ด้วยเหตุนี้พระชีณาสพท่านจึงไม่มีเวทนาทั้งสามเข้าไปเกี่ยวข้องกับเลย นับแต่วันตรัสรู้และบรรลุธรรมถึงที่สุดแล้ว

ดังที่พระพุทธเจ้าท่านเสด็จจะไปปรินิพพานที่กุสินารา ทรงรับสั่งพระอานนท์ อานนท์ปูลาดสังฆาตฺรณีน้อยเราตถาคตเหนื่อย เราจะพัก คำว่าตถาคตเหนื่อยนี้

หมายถึงพระสรีระต่างหาก ไม่ได้หมายถึงพระจิตของพระพุทธเจ้าทรงเหนือ นี่จึงมีข้อที่จะแทรกอีกเยอะ ทำให้คนเข้าใจผิดอีกเยอะ ว่าพระพุทธเจ้าก็ยังคงต้องยอมรับเสวยทุกขเวทนา ถ้าไม่เสวยทำไมพระองค์จึงต้องว่า *อาหนัก* ชาติสังขยาภิ เราจะไม่พักผ่อนร่างกาย เราเปลี้ยมาก ไปตักน้ำมาให้เราดื่ม นั่นหมายถึงว่าขันธเปลี้ยมาก ขันธต้องการน้ำ ตถาคตอันแท้จริงที่บริสุทธิ์เป็นผู้พอแล้วโดยสมบูรณ์ไม่มีความต้องการกับสิ่งใด ทุกขเวทนาจะเกิดขึ้นมากน้อยทราบอยู่เท่านั้น ไม่มีทุกขเวทนาตัวใดที่จะเข้าไปเหยียบย่ำทำลายพระจิตของพระองค์ได้ แล้วจะว่าพระองค์เสวยทุกขเวทนาได้อย่างไร

หากว่าพระพุทธเจ้าและสาวกยังมาเสวยทุกขเวทนาในส่วนธาตุขันธอยู่แล้ว ก็ไม่เห็นมีอะไรผิดแปลกกับพวกเรา วิเศษที่ตรงไหน ทิวเศษก็คืออยู่เหนือขันธ แม้อยู่ในขันธก็เหนือขันธไม่ติด ไม่ติดโดยหลักธรรมชาติ ไม่ใช่ไม่ติดด้วยการบังคับ เมื่อถึงขั้นที่สมบูรณ์แล้วเป็นตามหลักธรรมชาติของจิตอย่างนั้น ให้เราเข้าใจอย่างนี้ พระชินาสพไม่มีองค์ใด ขึ้นชื่อว่าพระชินาสพแล้วจะเป็นผู้มารับเสวยเวทนาซึ่งเป็นเรื่องโลก ๆ อันนี้

กายเปลี้ยก็บอกว่าเปลี้ย เดินไม่ได้ก็บอกว่าไปไม่ได้ เพราะหมดกำลังไปไม่ได้ มันเรื่องของขันธ เหยียบก็บอกว่าเหยียบ ทุกข์ก็บอกว่าทุกข์ เปลี้ยก็บอกว่าเปลี้ย หิวก็บอกว่าหิว กระทบก็บอกว่ากระทบ เป็นเรื่องของขันธทั้งนั้น เพราะธรรมชาติอันนี้มีความบกพร่องตลอดเวลา ต้องการความช่วยเหลือยามความส่งเสริมบำรุง ส่วนจิตที่ถึงความพอแล้วไม่มีเรื่องเหล่านี้ ไม่อย่างนั้นจะเรียกว่าบริสุทธิ์ได้อย่างไร เอนั้นไปเพิ่มก็ได้ ตัดอันนี้ออกก็ได้ ก็เป็นเรื่องของโลกธรรมดา ๆ คือเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นั่นเอง ไม่เรียกว่าพอ ไม่เรียกว่าคงเส้นคงวา จิตที่บริสุทธิ์ต้องเป็นอย่างนั้น แล้วก็ทราบชัดว่าไม่มีเงื่อนไขต่อกับสิ่งใดบรรดาสมมุติ ไม่ว่าจะละเอียดแค่ไหนไม่มีอะไรที่เข้าไปสืบทอดกับจิตได้เลย ขาดวรรคขาดตอน เรียกว่าตัดสะพานกันระหว่างสมมุติกับวิมุตติ ตั้งแต่ขณะที่ตรัสรู้หรือบรรลุธรรมแล้วโดยเด็ดขาด นับแต่ขณะนั้นไปเป็นอันว่าขาดกันแล้วกับสมมุติ สักแต่ว่ารับทราบกันอยู่หรือรับผิดชอบกันเท่านั้น ก็หยุดเพียงเท่านั้น

นี่เรื่องของพระพุทธเจ้าเรื่องของสาวกท่าน ทำอย่างไรท่านถึงเป็นอย่างนั้น หรืออยู่ ๆ ท่านก็ได้เอาเฉย ๆ ไม่ต้องทำความพากความเพียร หรือชี้เกียจท่านก็ได้ อ่อนแอก็ได้ เซอะ ๆ ชะ ๆ โง่ ๆ เขลา ๆ ก็ได้เหอ ถ้าได้จะมาสอนพวกเราให้ฉลาดอย่างไร จะสอนคนให้มีความขยันหมั่นเพียรได้อย่างไร จะสอนคนให้มีความเข้มแข็งอย่างไร ก็ต้องบอกว่าอ่อนแอก็ได้ เอ้า อยากนอนทั้งวันก็นอน เอาจนหมอนแตกก็ได้ ก็ได้มรรคผลนิพพาน หากเป็นอย่างนั้นจริง ๆ พระพุทธเจ้าก็ต้องสอนอย่างนั้น ไม่ได้สอนให้ฝึกฝนทรมาณตนให้อดให้ทน สอนอย่างนั้น นี่ก็เลสมันกล้วยถ้าแบบนี้

คนที่มีความอดสำหรับพยายาม คนมีความอดความทน คนมีสติปัญญา กิเลสกลัว กิเลสกลัวแต่ธรรมเท่านั้น ไม่ได้กลัวอะไรนอกเหนือไปจากธรรม นอกนั้นก็เลสเหยียบ แหกหมด ถ้าเป็นธรรมกิเลสกลัว เฉพาะอย่างยิ่งสติปัญญากิเลสกลัวมาก มีความ พากเพียรเป็นเครื่องหนุนแล้ว นั้นละกิเลสกลัว สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปป เป็นสำคัญ กับสัมมาสติ สำคัญมากที่เดียวในการแก้กิเลสต้นหาอาสวะทุกประเภท ไม่นอกเหนือไปจากเครื่องมือเหล่านี้เลย นี่จะจึงเรียกว่ามัชฌิมา ทนสมัย กิเลสจะเกิดขึ้น ในสมัยพุทธกาลก็ตาม เกิดขึ้นในสมัยปัจจุบันนี้ก็ตามเป็นกิเลสประเภทเดียวกัน มัชฌิมาปฏิบัติมีสัมมาทิฐิเป็นต้น สามารถที่จะตัดขาดในกิเลสทุกประเภทได้ เช่นเดียวกับครั้งพุทธกาล จึงเรียกว่ามัชฌิมา เหมาะสมอยู่ตลอดเวลาในการแก้หรือ ถอดถอนกิเลส แล้วเรียวแหลมไปไหนศาสนา ถ้าไม่เรียวแหลมอยู่กับบุคคลผู้ซึ่งเกียจผู้ อ่อนแอเท่านั้น

ความขี้เกียจความอ่อนแออย่าเข้าใจว่าเป็นเรื่องอื่นเรื่องใด เป็นเรื่องของกิเลส ทั้งนั้นไม่ใช่เรื่องของธรรม ถ้าเรื่องของธรรมแล้วต้องฝึกต้องเข้มแข็ง ต้องอดสำหรับ ต้อง พยายาม ต้องฝืนกัน เรียกว่าต่อสู้กัน การคล้อยตามการยอมตามกิเลสไม่ใช่เป็นการ ต่อสู้กิเลส เป็นการยอมจำนนมัน การต่อสู้ต้องฝืนกันซิ เอ้า มันขี้เกียจเราก็อพยายาม ขยันว่าไง ทุกข์ก็ทนเอาบ้างซิ การทำงานใครจะไม่ทุกข์ พระพุทธเจ้าทรงสลบถึง ๓ หน ในพระประวัติเป็นอย่างนั้น ทุกข์หรือไม่ทุกข์ขนาดสลบถึง ๓ หน

บางองค์ฝ่าเท้าแตก บางองค์จักขุแตก ท่านเข้มงวดกวดขันในความพากความ เพียรดูซิ แล้วกิเลสก็แตกไปด้วยอีกเหมือนกันนะ พระองค์สลบไล่ถึง ๓ หนไม่ตาย แต่กิเลสตาย เพราะความเพียรไม่ถอย **พระจักขุบาล**จักขุแตกเพราะไม่นอนถึง ๓ เดือน เร่งความพากความเพียรอย่างเต็มที่ไม่นอน ๓ เดือน พอตาแตกกิเลสก็แตก **พระโสณะ**ท่านประกอบความเพียรฝ่าเท้าแตก กิเลสก็แตกตายไปเลย ฝ่าเท้าเพียงแตก เท่านั้นแต่กิเลสตาย ความเพียรของท่านเป็นอย่างนั้นดูซิ

พวกเรามีใครบ้างฝ่าเท้าแตก มีไหม นอกจากหัวแตก หัวแตกเพราะถูกกิเลสตี เอา ๆ อย่างนั้นมีเยอะ มีแต่พระหัวแตกทั้งนั้นเพราะถูกค้อนกิเลส ความขี้เกียจขี้คร้าน ความอ่อนแอ ความไม่คิดไม่อ่าน เป็นเรื่องความเชื่อ ๆ ซ่า ๆ กิเลสตีเอา ๆ มีแต่พระ หัวแตกกิเลสไม่ได้แตก เอาซิเอาให้กิเลสแตกบ้างซิถอยไปไหน เราเป็นคนทั้งคนทำไม่ จะทำไม่ได้ ศาสนธรรมเป็นธรรมที่เหมาะสมกับเราทุกคน สอนเพื่อมรรคเพื่อผลทำไม เราจะได้แต่โมฆบุรุษโมฆสตรีไม่เกิดประโยชน์ เกิดมาหนักโลกเฉย ๆ หนักตัวเรานั้น แหละ ถ้ากิเลสมีมาก ๆ มันหนัก มันอ่อนไปหมดร่างกายก็ดี กระดูกแข็ง ๆ ก็อ่อนไป หมดถ้ากิเลสมาก ๆ อ่อนเปื่อยไปหมดไม่มีความเข้มแข็งซึ่งขังตั้งตั้งอะไรเลย

เอาชี พุทธิ สรณฺ คจฺฉามิ พระองค์ทรงดำเนินยังงี้ ถือพระองค์เป็นหลักยึด
 ฝากเป็นฝากตายแล้วยังต้องถือปฏิบัติอีกด้วย เครื่องดำเนิน-ดำเนินยังงี้ สงฺฆํ สรณฺ
 คจฺฉามิ ท่านดำเนินยังงี้พระสงฆ์สาวกท่าน ปฏิบัติตัวอย่างไรจึงปรากฏธรรมขึ้นมาให้
 เรา ธมฺมํ สรณฺ คจฺฉามิ ได้ ธรรมเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะความขี้เกียจขี้คร้านความ
 อ่อนแอ เกิดขึ้นเพราะความขยันหมั่นเพียร หนักเอาเบาสู้ เกิดขึ้นจากความเป็นนักรบ
 ไม่ใช่เกิดขึ้นจากความแพ้กิเลส ใครจะทรงมรรคทรงผลถ้าเราไม่ทรง หรือจะฟังแต่ข่าว
 มรรคผลนิพพานของท่านเหอ
